

СТАН ВИНОГРАДНОЇ ГАЛУЗІ В МИКОЛАЇВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Наведені результати досліджень стану виноградної галузі та еколого-агрохімічна характеристика ґрунтів діючих виноградників Миколаївської області.

Ключові слова: виноградники, сорти, ґрунти, агрохімічні показники, банк даних.

Приведенны результаты исследований состояния виноградной отрасли и эколого-агрохимическая характеристика почв плодоносящих виноградников Николаевской области.

Ключевые слова: виноградники, сорта, почвы, агрохимические показатели, банк данных.

The results of investigation a stage of vineyard branch in Nikolaev region. A results level of comparative analysis of agro-ecological condition by working vineyard's form lands, including agrochemical analysis of soils by vineyards plantation are presented.

Key words: vineyard, sort, soils, agrohimical datas, data base.

Постановка проблеми. За останні десятиліття в галузі виноградарства та виноградного розсадництва як в області, так і в цілому по Україні відзначилась чітка тенденція до скорочення площ виноградників, погіршення сортового складу тощо.

Якщо в 1985 році площа виноградників у Миколаївській області становила 15,7 тис. га, то на 2009 рік вона зменшилась майже вдвічі.

Зі скороченням площ плодоносних виноградників майже припинено роботи із закладання молодих виноградників та вивчення впливу ґрунтово-кліматичних та екологічних умов на їх вирощування. Розробка проектів про придатність ґрунтів виділених площ під закладку виноградників на сьогодні ведеться в межах 3-5 % від можливих площ закладки. Тому постало питання визначення основних показників придатності ґрунтів під закладку виноградників.

Методика досліджень. Виконання науково-дослідних робіт проводилась згідно з положеннями «Методики суцільно ґрунтово-агрохімічного моніторингу сільськогосподарських угідь України» (Київ, 1994 рік), «Методики агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення» (Київ, 2003 рік) та ряду законодавчих актів України з виноградарства.

Результати досліджень. Основні площі виноградників розташовані у південній частині області на чорноземах південних та темно-каштанових ґрунтах.

Територія області характеризується помірно континентальним посушливим кліматом: літо жарке,

довге, з малою кількістю опадів; зима коротка, помірно тепла, малосніжна; весна рання, коротка, тепла, посушлива; осінь пізня, довга, тепла і часто суха.

За даними Миколаївської гідрометеообсерваторії середньорічна температура повітря складає + 9 °С, найбільш холодний січень – 3,6 °С, а найтепліший липень + 22,9 °С. Останні весняні заморозки бувають до початку травня, а перші осінні – середина вересня. Тривалість безморозного періоду 215-217 днів. Кількість опадів 420 мм за рік.

Виноград – теплолюбива рослина. Тому при виборі місця посадки слід, головним чином, забезпечити виноградним куштам отримання найбільшої кількості сонячного тепла.

Сума середньодобових температур повітря вище 10 °С, при яких проходить активна вегетація виноградної рослини в цих районах, складає 3290-3600 °С, а безморозний період продовжується 230 днів. Заморозки бувають дуже рідко і не наносять великою шкоди виноградним куштам.

Згідно з кадастром станом на 01.01.1979 року площа виноградних насаджень у Миколаївській області складала 16 136 га. Основні масиви були зосереджені в семи районах області. За останні три десятиріччя їх площа зменшилася в 2,7 рази. Станом на 01.09.2008 року площа виноградників становить лише 5 967,2 га.

Найбільші площі виноградних насаджень зосереджені в Очаківському (40,0 %), Березанському (25,8 %), Миколаївському (21,0 %) та Вознесенському

(7,1 %) районах. Вирощуванням винограду на площах більше 35 га займається 13 господарств.

У цілому питома вага господарств з площею виноградників до 100 га становить 7,6 %, 101-300 га –

38,6 %, 301-500 га – 15,4 %, 501-700 га – 15,4 %, 701-1 000 га – 15,4 %, більше 1 000 га – 7,6 % (рис. 1).

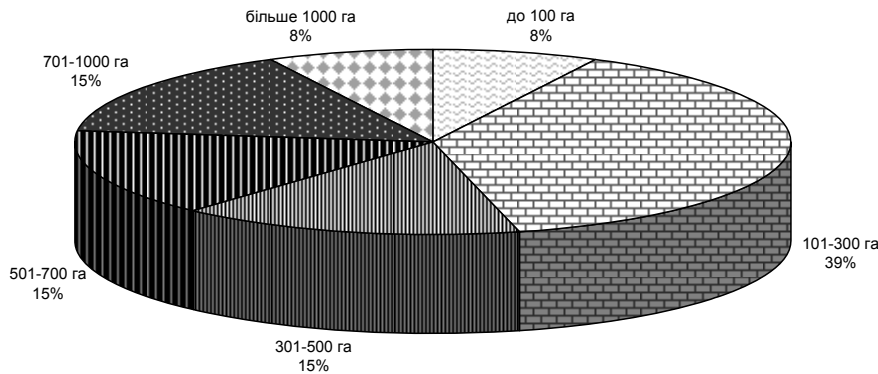

Рис. 1. Розподіл виноградарських господарств за площею виноградних насаджень (на 01.01.2008 р.)

За формою власності 5,4 % виноградних насаджень знаходяться в державній власності, 50,4 % – в акціонерній та 43,7 % – у приватній.

Питома вага плодоносних насаджень становить 74,6 %, з них 75,1 % зосереджені в трьох районах: Очаківському – 28,3 %, Березанському – 25,8 % та Миколаївському – 21,0 %.

У Миколаївській області площа молодих насаджень виноградників становить 26,3 %, у віковій групі 5-10 років – 35,1 %, 11-25 років – 15,1 %, 26-40 років – 23,5 %.

Дані обстежень свідчать, що питома вага площ виноградників віком до 10 років складає – 61,4 % (рис. 2)

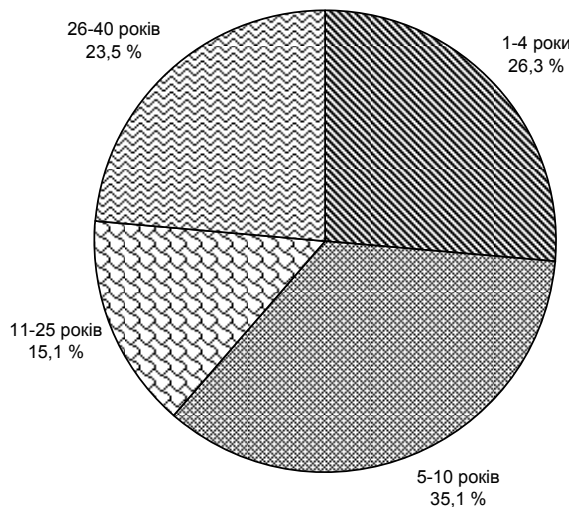

Рис. 2. Розподіл виноградних насаджень за віковими групами у відсотках (на 01.01.2008 р.)

Життєвий цикл виноградної лози складає 40-60 років і більше. Визначним чинником тривалості життя виноградних кущів являється сортовий склад, ґрунтово-кліматичні умови, рівень агротехніки.

На сьогоднішній день до реєстру винограду України занесено в межах 128 сортів, з яких 25-30 займають 75-80 % загальної площі насаджень.

У Миколаївській області налічується 39 сортів, з них 32 сорти технічні, що займають площу 5 621,1га, або 94,25 %, та 7 столових сортів, на які припадає 343,1 га, або 5,75 %. З технічних сортів перевагу мають: Аліготе; Ізабелла; Совіньон; Каберне; Рислінг. Із столових – Шасла та Молдова.

Урожайність виноградних насаджень неоднорідна, в середньому по області за останні 5 років вона становила 52,8 ц/га. Найменшу врожайність отримано в 2006 році – 6,6 ц/га, в зв'язку з пошкодженням виноградної лози морозами.

Для вирощування винограду основною складовою є придатність ґрунтів під закладку виноградників. На основі проведеного аналізу стану та тенденції розвитку виноградарства Миколаївським ПТЦ «Облджеродючість» сформований банк даних ґрунтів придатних для закладання нових насаджень з вивченням агроєкологічного стану, фізичних, водноповітряних та агрохімічних властивостей ґрунтів останнього туру агрохімічних обстежень (табл. 1)

Банк даних ґрунтів Миколаївської області, придатних для вирощування виноградників

Райони	Назва ґрунтів	Площа, тис. га.	Агрохімічна характеристика									Забрудненість Кі/км ²	
			Q	N	P	K	Zn	Mn	pH	Еколого-агрохімічна оцінка в балах			
			%	мг на 1 кг ґрунту							Cs	Sr	
Баштанський	Чорноземи південні малогумусні незмиті та слабозмиті	422	2,87	17	110	194	0,45	8	7	56	0,034	0,02	
Березнегуватський													
Снігурівський													
Миколаївський													
Казанківський (частина)													
Жовтневий (частина)													
Новоодеський (частина)													
Березанський (частина)													
Очаківський (частина)													
Жовтневий (частина)	Темнокаштанові незмиті та слабозмиті ґрунти	69	2,18	17	111	162	0,39	6	6,6	52	0,018	0,015	
Березанський (частина)													
Очаківський (частина)													

Також сформований банк даних площ ґрунтів з їх агрохімічною характеристикою діючих виноградників у розрізах господарств.

За шкалою еколого-агрохімічної оцінки чорноземи південні оцінюються у 56 балів, темнокаштанові – у 52 бали. Ці ґрунти належать до ґрунтів з середньою продуктивністю. Вони характеризуються низьким вмістом гумусу, середнім – азоту, підвищеним вмістом фосфору, високим та дуже високим вмістом калію та низьким вмістом мікроелементів.

Забрудненість ¹³⁷Cs і ⁹⁰Sr дуже низька, і ці показники знаходяться в межах фонового забруднення.

За величиною рН ґрунти належать до нейтральних. Крім вищезазначених агрохімічних показників на виноград, як на рослину, мають суттєвий вплив такі показники ґрунту, як: загальні карбонати, вміст активного вапна, суми увібраних основ, а також сольовий склад. За цими показниками чорноземи

південні та темно-каштанові ґрунти теж відповідають фізіологічним нормам виноградної рослини.

Висновки. За останні десятиріччя значно скоротилися площі під виноградниками, що призвело до зниження об'ємів виробництва сировини для виноробства, зменшення споживання столових сортів винограду.

За показниками агрофізичного, фізико-хімічного, водно-повітряного та екологічного стану, чорноземи південні та темно-каштанові ґрунти в цілому придатні для закладання і вирощування виноградників.

При формуванні сортового складу винограду необхідно надавати перевагу сортам на хлорозостійких прищепках.

На цій основі розроблена довгострокова науково обґрунтована програма розвитку виноградарства, яка передбачає планомірний приріст площ насаджень виноградників з науковим обґрунтуванням придатності ґрунтів області під закладання виноградників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Методика агрохімічної паспортизації земель сільськогосподарського призначення / За ред. С.М. Рижук, М.В. Лісового, Д.М. Бенцаровського. – К., 2003. – 64 с.
2. Охорона родючості ґрунтів. – Київ: Аграрна наука, 2004. – 60 с.
3. Агрохімія / За ред. М.М. Городнього, А.В. Бикіна, Л.М. Нагаєвської – Київ, 2006. – 786 с.
4. Визначення еколого-генетичного статусу на родючості ґрунтів України. – Київ: «Колоб'іг». – 2005. – 253 с.
5. Програма розвитку садівництва и виноградарства в Автономной республике Крым на 2002-2004 годы. – Симферополь, 2001.
6. Ґрунтознавство / За ред. М.М. Шкварук, М.І. Делеменчук. – К., 1969. – 411 с.
7. Агроекологічний моніторинг та паспортизація сільськогосподарських земель. / За ред. В.П. Патики, О.Г. Тараріко. – К., 2002. – 295 с.

Рецензенти: Гамаюнова В.В., д.с.-г.н., професор;
Іщенко В.А., к.с.-г.н.

© Макарова Г.А., Попова М.М., Кравченко К.М.,
Любарцев В.М., Кравченко О.В., 2010

Стаття надійшла до редколегії 30.03.2010 р.